

Rapport

Medicatie en zwangerschap

Datum : 28 oktober 2024
Afdeling : Geboortezorg

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	1
1.1	Interpreteren van de resultaten	1
1.2	Opzet vragenlijst	1
2.	Profiel deelnemers	2
2.1	Algemene achtergrond	2
3.	Resultaten	3
3.1	Behoefte aan informatie	3
3.2	Vragen over medicijnen/middelen	5
3.3	Gemiste informatie over medicijnen/middelen	11
4.	Conclusies	13
5.	Aanbevelingen	14

1. Inleiding

Rondom je zwangerschap kan het zijn dat je medicatie of andere middelen wilt of moet gebruiken. Bijvoorbeeld omdat je een chronische aandoening hebt, omdat je een zwangerschapsklacht hebt of omdat je wel eens verkouden bent. Dan kan het zijn dat je je afvraagt of je deze medicatie of middelen wel of niet mag gebruiken voorafgaand of tijdens je zwangerschap of als je borstvoeding geeft. Bepaalde medicatie of middelen kunnen bijvoorbeeld invloed hebben op je vruchtbaarheid of problemen veroorzaken tijdens je zwangerschap of bij het geven van borstvoeding. Goede informatie is daarom belangrijk.

Om hier inzicht in te krijgen is onderzoek gedaan binnen het Cliëntenpanel Geboortezorg van Patiëntenfederatie Nederland. Dit onderzoek is uitgevoerd in juli en augustus 2024. Naast panelleden hebben ook andere vrouwen de mogelijkheid gehad de vragenlijst in te vullen. De link is gedeeld door het Lareb en verschillende patiëntenorganisaties in de geboortezorg. Uiteindelijk hebben 380 vrouwen die zwanger willen worden, zwanger zijn, of in de afgelopen 5 jaar zwanger zijn geweest meegedaan aan het onderzoek.

Met de resultaten van dit onderzoek kunnen we andere partijen informeren hoe ze de informatievoorziening over het gebruik van medicatie en middelen rondom de zwangerschap kunnen verbeteren.

1.1 Interpretieren van de resultaten

Het Cliëntenpanel Geboortezorg van de Patiëntenfederatie is niet volledig representatief, want de deelnemers zijn vaker hoog opgeleid. Daarnaast bestaat het Cliëntenpanel Geboortezorg uit (partners van) vrouwen die zwanger willen worden, zwanger zijn of in de afgelopen 5 jaar zwanger zijn geweest. Het aantal mensen per subgroep kan sterk verschillen, zo zijn partners ondervertegenwoordigd en zitten er relatief veel mensen in het panel die zwanger zijn geweest.

1.2 Opzet vragenlijst

In deze vragenlijst komen de volgende hoofdonderwerpen aan bod:

- Informatiebehoefte over (zelfzorg) medicijnen/middelen.
- Soort medicijnen/middelen waarover informatiebehoefte was.
- Bronnen waar naar informatie wordt gezocht.
- Vragen die deelnemers hebben over (zelfzorg) medicijnen/middelen.
- Mate waarin informatie gemakkelijk te vinden is.
- Mate waarin informatie gemist wordt.

Niet elke vraag is op iedere deelnemer van toepassing. En niet alle vragen zijn verplicht gesteld. Hierdoor kan het aantal deelnemers dat een vraag heeft ingevuld variëren. Ook tellen percentages soms op tot meer dan 100%. Dit kan komen door afronding, of omdat mensen meer dan één antwoord konden geven op bepaalde vragen.

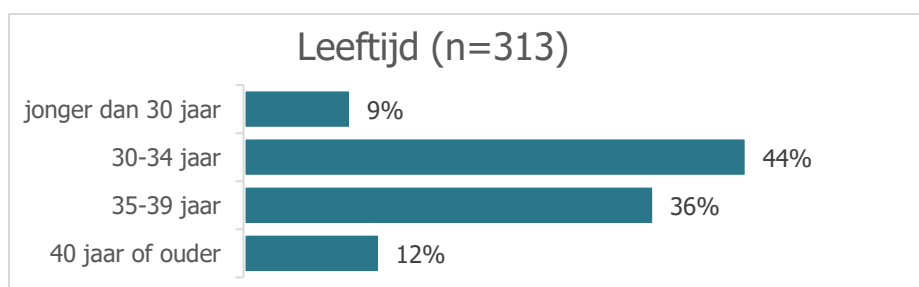
2. Profiel deelnemers

380 deelnemers hebben de vragenlijst ingevuld. Hiervan geven 316 vrouwen aan zwanger te willen worden, zwanger te zijn, of in de afgelopen 5 jaar zwanger te zijn geweest en diverse (zelfzorg)medicijnen/middelen en/of vitaminen/supplementen te hebben gebruikt of overwogen te gebruiken. Zij vormen de doelgroep van dit onderzoek.

2.1 Algemene achtergrond

Het profiel van de deelnemers is als volgt samen te vatten:

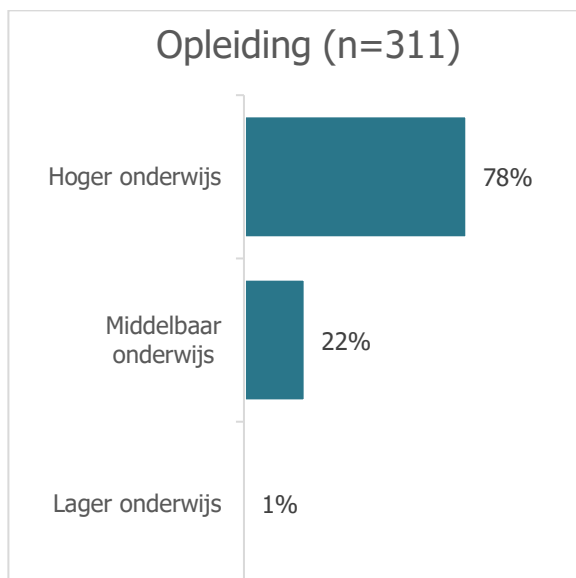
- De gemiddelde leeftijd van de deelnemers is 34 jaar en de meeste deelnemers zijn 30 jaar of ouder (91%) (figuur 1).

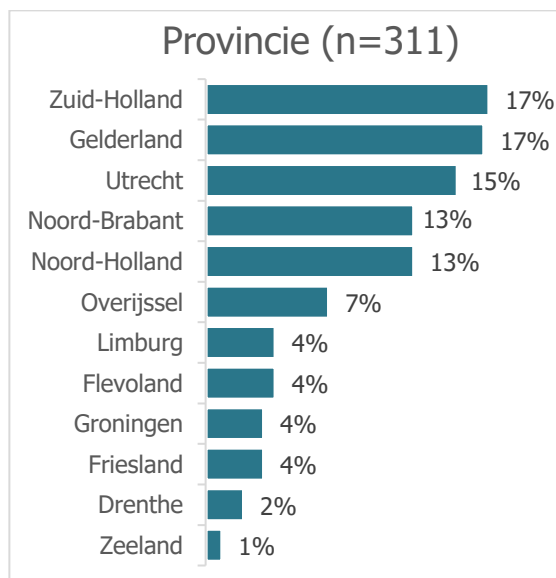
Figuur 1

Van de deelnemers is 22% middelbaar opgeleid en 78% hoger opgeleid (figuur 2).

- Lager onderwijs: deelnemers zonder afgerond onderwijs, lagere school, lager beroepsonderwijs en voorbereidend of kort middelbaar beroepsonderwijs.
- Middelbaar onderwijs: deelnemers met middelbaar algemeen onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en voortgezet algemeen onderwijs.
- Hoger onderwijs: deelnemers met hoger beroepsonderwijs, wetenschappelijk onderwijs.
- De deelnemers komen vooral uit Zuid-Holland (17%), Gelderland (17%) en Utrecht (15%) (figuur 3).

Figuur 2

Figuur 3

3. Resultaten

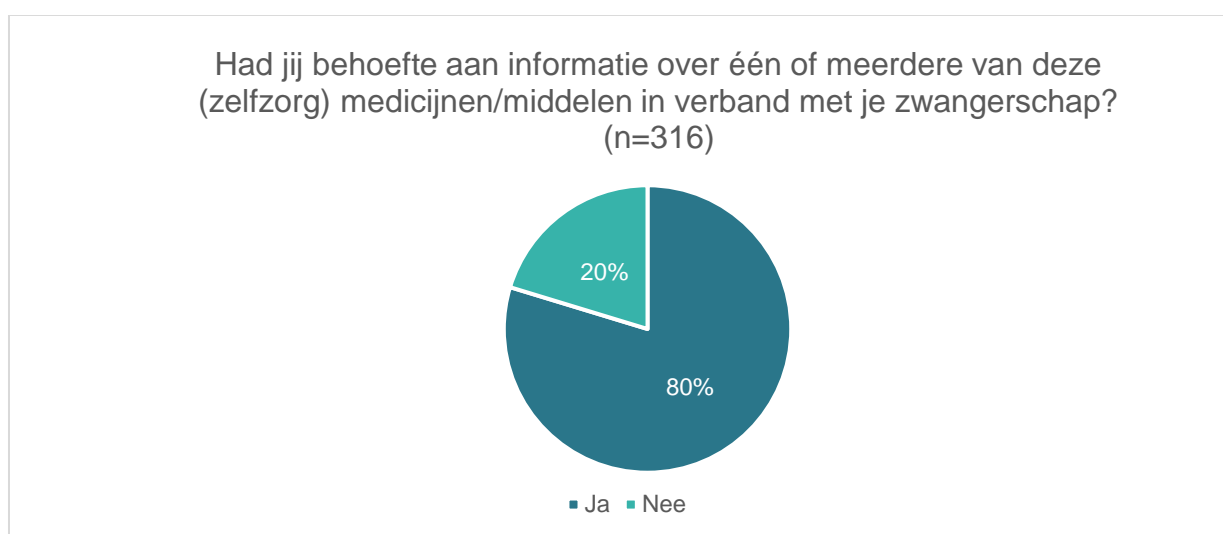
3.1 Behoeftte aan informatie

In het onderzoek gaat het om drie soorten medicatie/middelen:

1. Door de zorgverlener voorgeschreven medicijnen (op recept).
2. Zelfzorgmedicijnen die vrij verkrijgbaar zijn, zoals paracetamol of een hoestdrankje.
3. Vitaminen, oliën, kruiden en (voedings)supplementen.

Het gaat niet om verzorgingsproducten en ook niet om voedingsmiddelen.

Aan deelnemers is gevraagd of zij behoefte hadden aan informatie over één of meerdere van deze (zelfzorg)medicijnen/middelen. 8 op de 10 deelnemers had behoefte aan informatie over de medicijnen/middelen die zij (overwogen) te gebruiken.

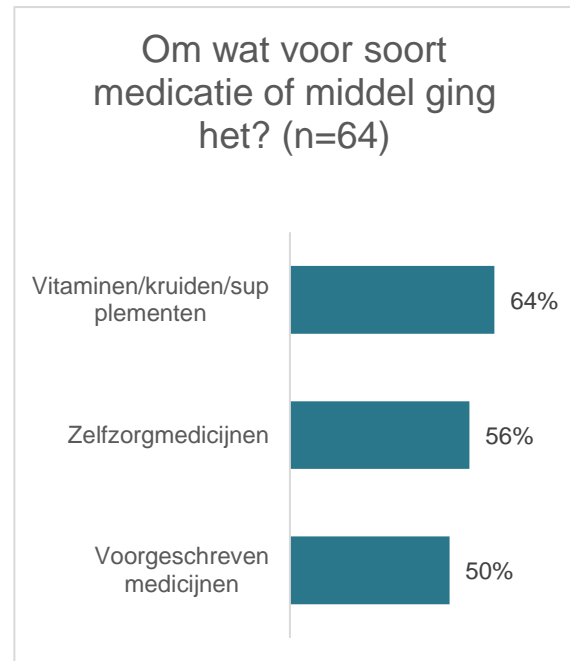
Figuur 4

Geen behoefte aan informatie

Deelnemers die geen behoefte hadden aan informatie, wisten meestal al of ze het medicijn/middel wel of niet mochten gebruiken (72%, figuur 5). Het ging bij deze groep om verschillende soorten medicatie en middelen (figuur 6).

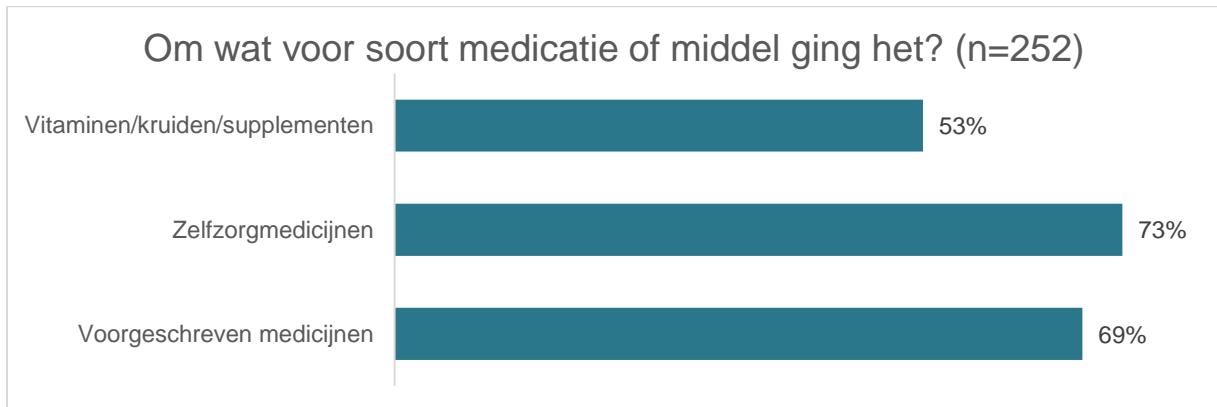
Figuur 5

Figuur 6. Meerdere antwoorden mogelijk.

3.2 Vragen over medicijnen/middelen

Deelnemers die wel informatie hebben gezocht, is gevraagd waar zij naar informatie hebben gezocht over medicijnen/middelen. De drie soorten worden allemaal genoemd, met name zelfzorgmedicijnen (73%) en voorgeschreven medicijnen (69%)(figuur 7).

Figuur 7. Meerdere antwoorden mogelijk.

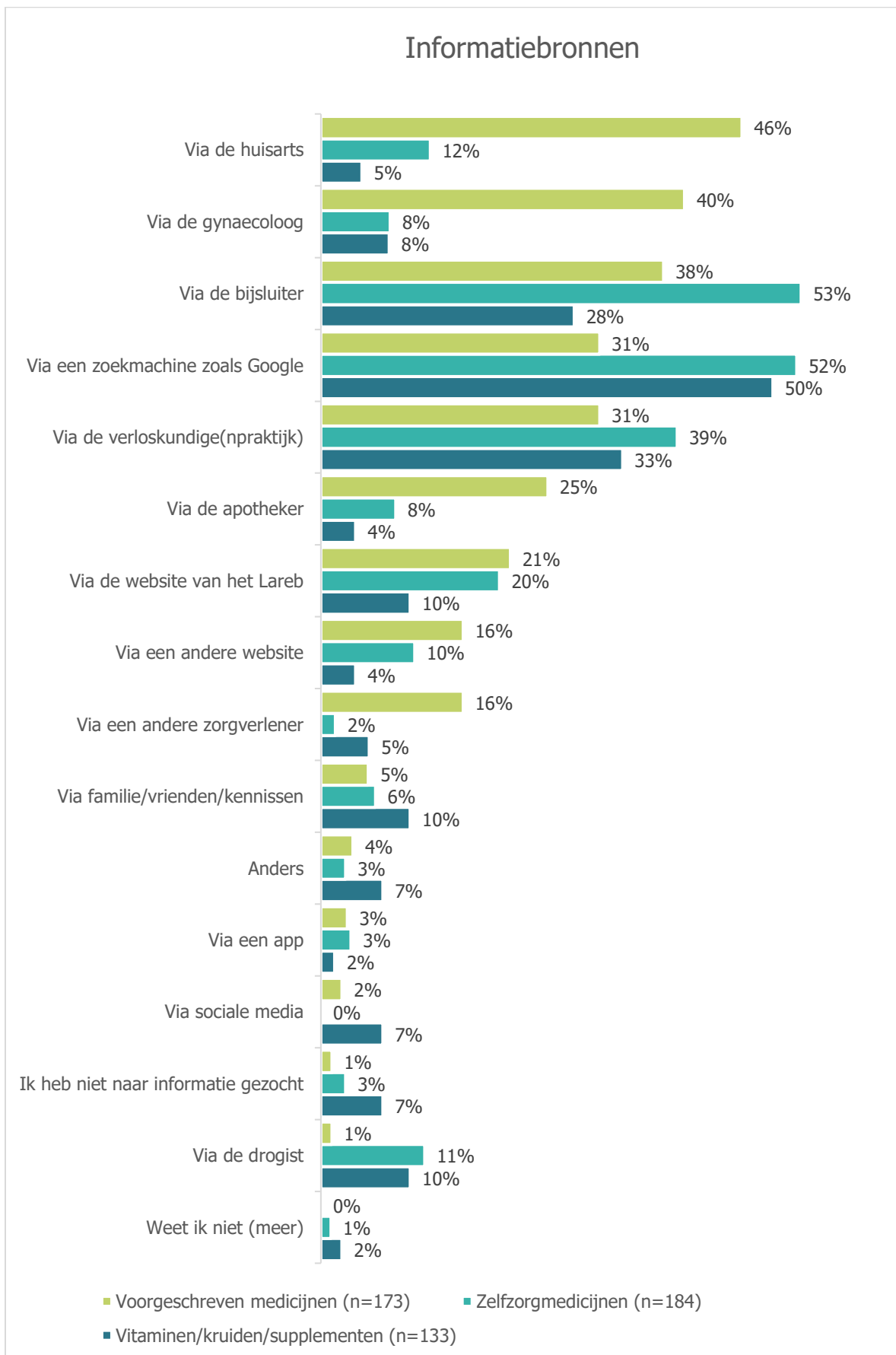
Deelnemers zoeken op verschillende plekken, afhankelijk van het soort medicatie/middel dat ze wilden gebruiken (figuur 8).

- Informatie over voorgeschreven medicijnen zoekt men voornamelijk via de huisarts (46%), de gynaecoloog (40%) en de bijsluiter (38%).
- Informatie over zelfzorgmedicijnen zoekt men voornamelijk via de bijsluiter (53%) en een zoekmachine zoals Google (52%).
- Informatie over vitaminen/kruiden/supplementen zoekt men voornamelijk via een zoekmachine zoals Google (50%), de verloskundige(npraktijk) (33%) en de bijsluiter (28%).

Sommige antwoorden van figuur 8 konden nader gespecificeerd worden.

- Bij 'via een andere zorgverlener' worden met name medisch specialisten benoemd zoals de internist of psychiater.
- Bij 'via een andere website' wordt met name het farmacotherapeutisch kompas en thuisarts benoemd.
- Bij 'via een app' wordt met name het farmacotherapeutisch kompas en MediMama benoemd.
- Bij 'anders namelijk' worden diverse andere bronnen benoemd, onder andere gezondheidswinkels en complementaire zorgverleners.

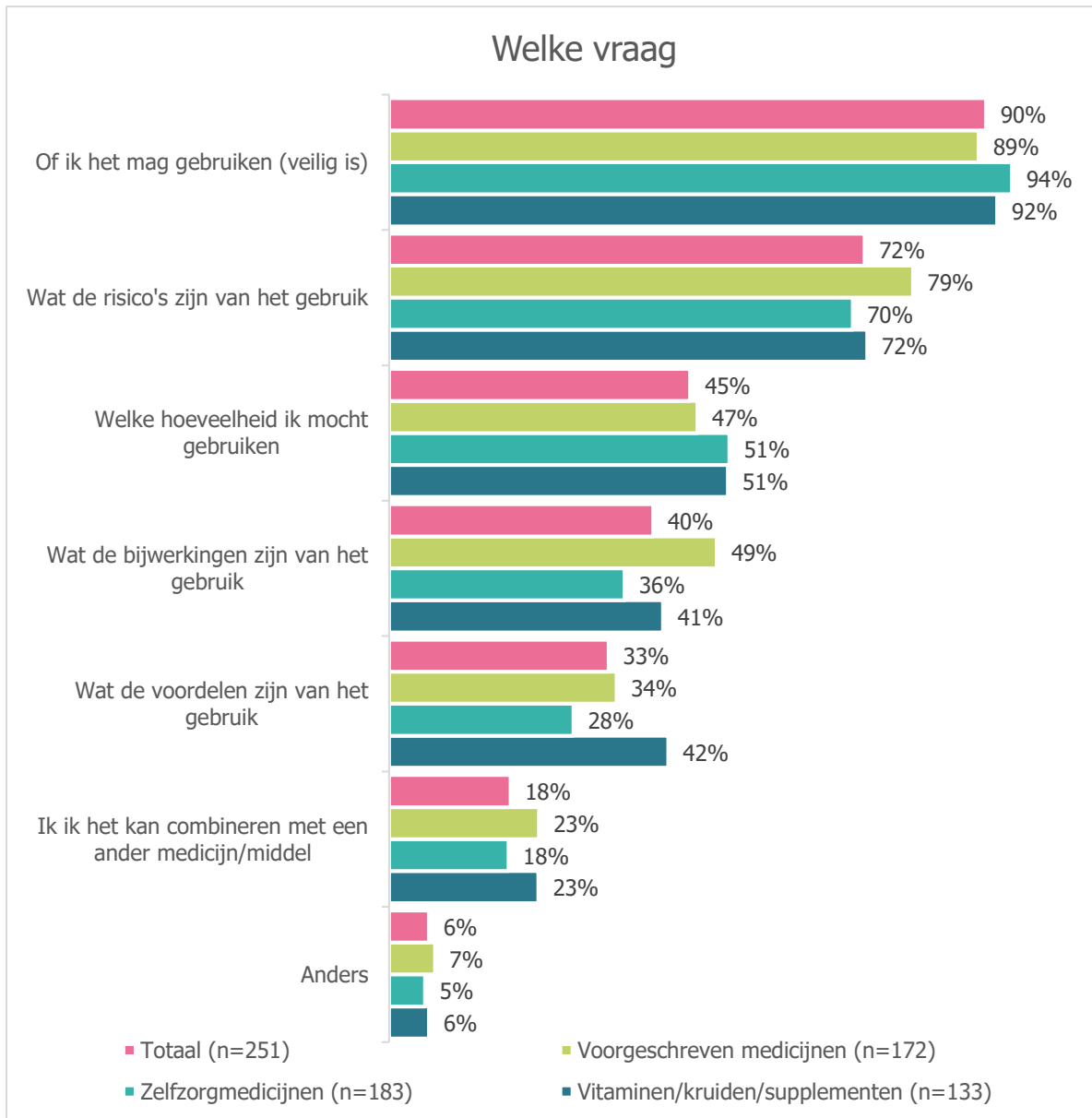

Figuur 8

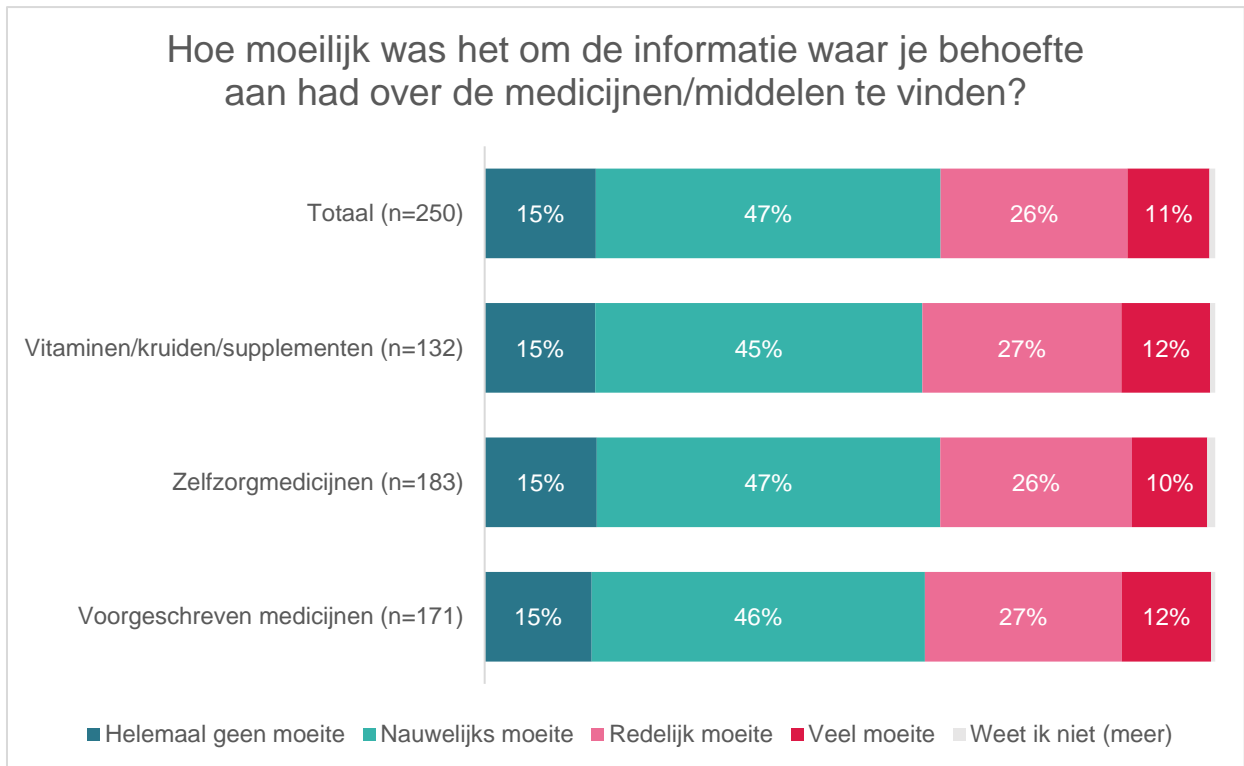
Deelnemers konden toelichten welke vragen zij hadden. Die gaan heel vaak over de veiligheid (90%) en risico's (72%) van het gebruik (figuur 9). Soms verschilt het per medicijn/middel wat voor vragen deelnemers daarover hebben. Zo hebben deelnemers vaker vragen over bijwerkingen bij voorgeschreven medicijnen (49%) dan bij zelfzorgmedicijnen (36%).

Figuur 9. Meerdere antwoorden mogelijk.

62% van de deelnemers geeft aan dat het ze nauwelijks of helemaal geen moeite kostte om informatie te vinden over de medicijnen/middelen. Een uitsplitsing naar de 3 soorten medicijnen laat geen duidelijke verschillen zien (figuur 10). 37% van de deelnemers kostte het redelijk tot veel moeite om informatie te vinden.

Figuur 10

Deelnemers konden hun antwoord toelichten. Deelnemers die nauwelijks of geen moeite hadden om de informatie te vinden geven aan dat de informatie makkelijk voorhanden was, dat ze één of meerdere betrouwbare bronnen vonden of dat de zorgverlener zorgde voor de juiste informatie.

Dit kostte helemaal geen of nauwelijks moeite (n=156)

- "Google, huisarts en de bijsluiter zijn makkelijk te bereiken."
- "Kreeg uitleg mee. En voldoende informatie op bijsluiter."
- "Gewoon even gebeld naar de huisarts."
- "Als je weet welke sites betrouwbaar zijn of bij de juiste hulpverleners vraagt is het vrij eenvoudig."
- "Via de kinderarts, MDL-arts en gynaecoloog werd ik goed van informatie voorzien. Ook stonden op internet een paar ervaringen van vrouwen die de medicatie gebruikten tijdens hun zwangerschap."
- "Ik liep al bij de gynaecoloog i.v.m. hoog risico zwangerschap. Dus ik kon al mijn vragen meteen stellen."
- "Ik wilde graag weten wat de bijwerkingen ervan waren en wat er gebeurde als ik ermee stopte. Ik heb o.a. informatie ingewonnen bij de verloskundige."
- "In de bijsluiter staat snel of het geschikt is. De verloskundige had er veel verstand van."
- "Stond vrijwel altijd beschreven op de site bij het medicijn."
- "De verloskundige was goed beschikbaar voor vragen. Daarbij ging het om vrij reguliere vormen van medicatie, waardoor er online veel te vinden was aan eenduidige informatie."
- "Uit alle bronnen dezelfde informatie."
- "Ik weet waar ik de informatie kan vinden en heb dat opgezocht. Het is een betrouwbare site waardoor mijn vraag direct beantwoord was."
- "De informatie stond in de bijsluiter, op Google en op de website van het Lareb."
- "De risico's etc. werden op voorhand met mij besproken door de zorgverleners."

Deelnemers die redelijk of veel moeite hadden met het vinden van informatie geven aan dat er soms te weinig bekend is over de werking van een medicijn tijdens de zwangerschap, waardoor er uit voorzorg wordt geadviseerd een medicijn niet te gebruiken. Ook komen deelnemers in deze groep vaak tegenstrijdige informatie tegen, en vinden ze het moeilijk om eenduidige betrouwbare informatie te vinden.

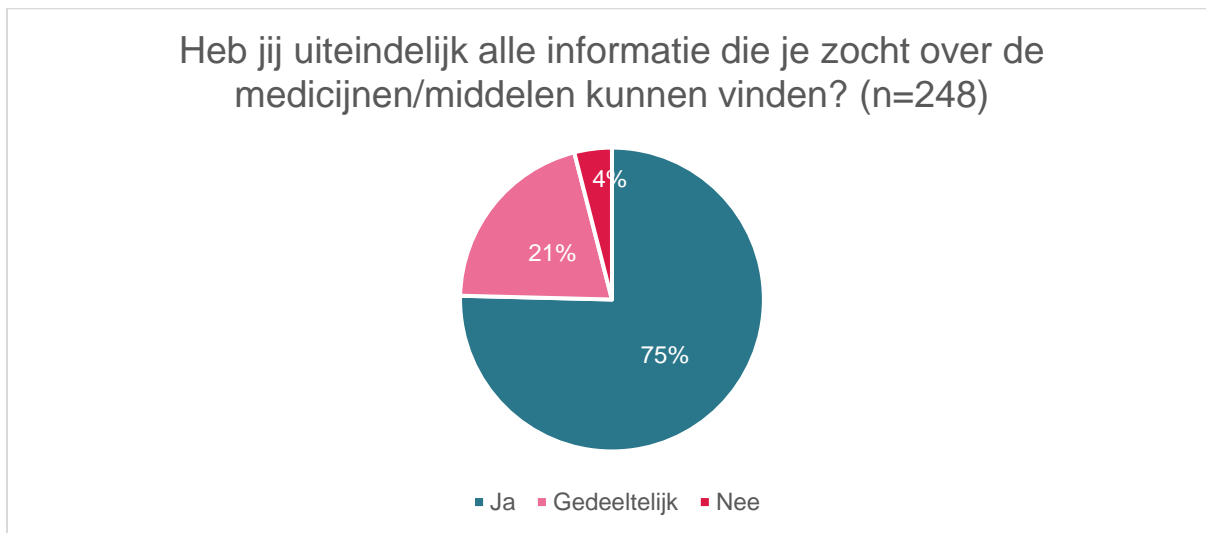
Dit kostte redelijk of veel moeite (n=92)

- "Van sommige medicatie en/of vitaminesupplementen is vrij weinig bekend wat het in een zwangerschap doet."
- "Ik vind de informatie niet duidelijk. Ook de drogist wist niet goed welk middel het beste was."
- "Er werd gezegd dat ik bekkeninstabiliteit had, maar belandde 3 maanden met helse pijn in rolstoel. Advies was geen medicatie, dus niet genomen.. maar het was af en toe ondragelijk, later bleek het een hernia, en ook daarover is nauwelijks iets te vinden."
- "Ik wist niet welke websites betrouwbaar waren.. Dat moest ik eerst uitzoeken."
- "Geen idee waar ik die informatie kan vinden."
- "Elke zorgverlener denkt er anders over."
- "Online was erg veel tegenstrijdige informatie te vinden.. waardoor ik mijn vragen toch moest bewaren voor het consult bij de verloskundige."
- "Informatie of het wel/niet geadviseerd wordt om een middel te gebruiken tijdens zwangerschap is wel makkelijk te vinden. Waar dit advies op is gebaseerd was lastiger te achterhalen. Terwijl ik graag zelf de voor- en nadelen wilde afwegen."
- "Heel veel is natuurlijk niet expliciet onderzocht op zwangeren en wordt bij voorbaat afgeraden."
- "Er is weinig informatie bekend of te vinden. Voor mij persoonlijk eigenlijk niet genoeg om echt helemaal een weloverwogen keuze te maken."
- "Bij de apotheek was niet bekend of ik het mocht gebruiken tijdens de borstvoeding, dit heb ik zelf extra moeten laten checken."
- "Heel vaak staat er "mag niet gebruikt worden in zwangerschap", maar het blijkt wel veilig gebruikt te kunnen worden tijdens zwangerschap."
- "Geen eenduidige informatie, weinig duidelijk over gebruik tijdens zwangerschap, niet écht gemoedsrust gevonden."
- "Een bijsluiter is een vrij groot papier met hele kleine lettertjes. Het was even zoeken."
- "Redelijk veel tegenstrijdige berichten. Artsen die nog van informatie uitgaan uit oude en niet meer relevante onderzoeken."
- "Er was geen duidelijk antwoord. Als ik bijvoorbeeld nooit aan m'n huisarts had gevraagd of er een verschil is in paracetamol merken dan had ik het nooit geweten. De bijsluiter online zei wat anders dan de bijsluiter in het doosje. Verwees bijna altijd naar de arts."
- "Ik vond het vrij onduidelijk wat je wel en niet mag gebruiken, vaak staat het ook niet op de verpakking en moet je dus in de winkel alsnog gaan staan googelen. Dat voelt als gedoe."
- "Ik nam geen genoegen met eventuele informatie uit de bijsluiter, maar ging allerlei wetenschappelijke artikelen over de werkzame stof in kwestie bij zwangeren doornemen. Dat kostte veel tijd en leverde niet altijd een duidelijk antwoord op."

3.3 Gemiste informatie over medicijnen/middelen

Uiteindelijk heeft driekwart van de deelnemers de informatie kunnen vinden die ze zochten (figuur 11). 21% kon de informatie gedeeltelijk vinden en 4% kon de informatie niet vinden.

Figuur 11

Aan deelnemers die gedeeltelijk of geen informatie konden vinden is gevraagd welke informatie gemist werd. Daaruit blijkt dat er diverse zaken onduidelijk zijn voor deelnemers, maar met name de risico's van het gebruik en het effect op de foetus worden genoemd. Ook vinden deelnemers het vaak lastig om betrouwbare informatie te vinden.

Welke informatie miste je (nog)? (n=61)

- "Er is geen goed onderzoek gedaan naar migraine medicatie, of het is gevaarlijk is. En ook over vitamines slikken in de zwangerschap vind ik het lastig vinden wat het beste is."
- "Wat het risico was en hoe hoog dit zou zijn, zodat ik zelf een afweging kon maken welk risico mijn ongeboren kind eventueel zou lopen."
- "Er is veel wisselende informatie wat het verwarrend maakt."
- "Bij welke mate het schadelijk zou zijn voor het kind. En of het mocht in combinatie met borstvoeding."
- "De informatie die bekend is, ging vaak over dames met daadwerkelijk al pre-eclampsie en/of hypertensie, waar ik ook net niet onder viel."
- "Ik zocht naar ervaringen en ik wilde duidelijk weten wat de risico's en bijwerkingen waren. En ook wat het precies was en wat het precies deed en wat voor invloed het op je hele gestel had. Niet gevonden, mega onduidelijk."
- "De meeste informatie was van leveranciers zelf, dus vond ik onbetrouwbaar. Ik zou liever een onafhankelijk adviseur hebben."
- "Effecten van gebruik tijdens zwangerschap op de foetus."
- "In de bijsluiter staat dat je het alsnog met de huisarts moet bespreken."
- "Duidelijkheid over gevolgen voor de ongeboren baby en wat de mogelijke gevolgen zijn binnen een bepaalde termijn."
- "Welke medicatie is allemaal beschikbaar?"
- "Of ik het tijdelijk moest gebruiken of bij welke dosering het wel veilig te gebruiken was."
- "Wat eventuele nadelen zouden zijn voor mij en mijn ongeboren kindje bij gebruik van het medicijn. Er werd overal beschreven dat het veilig was, maar niet welke voordelen en nadelen er waren. Tevens had ik graag willen weten welke alternatieven er waren en of de infectie over zou kunnen gaan zonder behandeling."
- "Welk middel dan wel geschikt is in combinatie met borstvoeding."
- "De informatie om een goede afweging te maken tussen de twee tegenstrijdige adviezen van professionals."
- "Betrouwbare informatie rondom supplementen en kruiden/oliën."
- "Welke informatie er nou werkelijk betrouwbaar is."
- "Of de medicatie die ik innam mogelijk schadelijk was, niet bij de baby zou komen en bij geboorte voor klachten zou zorgen."
- "Genuanceerdere informatie, realistischer beeld. Dat je echt een keus of afweging kan maken met alle informatie. Wat zit erin, hoe komt het bij je baby of de borstvoeding."

4. Conclusies

In totaal hebben 380 deelnemers deelgenomen aan dit onderzoek. Hiervan geven 316 vrouwen aan op dat moment zwanger te willen worden of zwanger te zijn (geweest) en bepaalde medicijnen/middelen te hebben gebruikt of overwogen te gebruiken. Zij vormen de doelgroep van dit onderzoek.

8 op de 10 deelnemers had behoefte aan informatie over de medicijnen/middelen die zij overwogen of gebruikten. Deelnemers die geen behoefte hadden aan informatie, wisten meestal al of ze het medicijn/middel wel of niet mochten gebruiken (72%).

Deelnemers die wel informatie hebben gezocht, zochten op verschillende plekken, afhankelijk van het soort medicatie/middel dat ze wilden gebruiken.

- Informatie over voorgeschreven medicijnen werd voornamelijk gezocht via de huisarts (46%), de gynaecoloog (40%) en de bijsluiter (38%).
- Informatie over zelfzorgmedicijnen werd meestal via de bijsluiter (53%) en een zoekmachine zoals Google (52%) gezocht.
- Informatie over vitaminen/kruiden/supplementen werd voornamelijk gezocht via een zoekmachine zoals Google (50%), de verloskundige(npraktijk) (33%) en de bijsluiter (28%).

Deelnemers hebben vaak vragen over de veiligheid (90%) en risico's (72%) van het gebruik van een medicijn of middel. 62% van de deelnemers geeft aan dat het ze nauwelijks of helemaal geen moeite kostte om informatie te vinden over de medicijnen/middelen. 37% van de deelnemers kostte het redelijk tot veel moeite om informatie te vinden.

Deelnemers die nauwelijks of geen moeite hadden om de informatie te vinden, geven aan dat de informatie makkelijk voorhanden was, dat ze één of meerdere betrouwbare bronnen vonden of dat de zorgverlener zorgde voor de juiste informatie. Deelnemers die redelijk of veel moeite hadden met het vinden van informatie geven aan dat er soms te weinig bekend is over de werking van een medicijn tijdens de zwangerschap, waardoor er uit voorzorg wordt geadviseerd een medicijn niet te gebruiken. Ook komen deelnemers in deze groep vaak tegenstrijdige informatie tegen, en vinden ze het moeilijk om eenduidige betrouwbare informatie te vinden.

Uiteindelijk heeft driekwart van de deelnemers de informatie kunnen vinden die ze zochten. 21% kon de informatie gedeeltelijk vinden en 4% kon de informatie niet vinden. Gemiste informatie omvat met name de risico's van het medicijn/middel en het effect op de foetus.

5. Aanbevelingen

Op basis van de conclusies volgen hieronder enkele aanbevelingen met betrekking tot de informatievoorziening over het gebruik van medicatie en middelen rondom de zwangerschap.

Uit dit onderzoek is gebleken dat 8 op de 10 deelnemers behoefte had aan informatie over de medicijnen/middelen die zij overwogen of gebruikten. Een deel heeft geen moeite met het vinden van informatie maar 37% van de deelnemers heeft hier wél moeite mee. Daarom moeten (verloskundige) zorgverleners en verstrekkers van medicijnen de informatievoorziening over medicijngebruik tijdens de zwangerschap verbeteren.

Voorgeschreven medicatie

Patiëntenfederatie Nederland vindt het belangrijk dat bij het voorschrijven (en verlengen) van medicatie aandacht wordt besteed aan het gebruik van de medicatie tijdens zwangerschap. Dat kan bijvoorbeeld door aan vrouwen in de vruchtbare leeftijd de vraag te stellen of zij een zwangerschapswens hebben.

Zelfzorgmedicatie

Omdat niet iedere vrouw een preconceptieconsult heeft, en je vaak al enige weken zwanger bent voordat je de verloskundige zorgverlener ziet, is bekendheid van de landelijke beschikbare, toegankelijke en betrouwbare informatie voor zelfzorgmedicatie belangrijk. Een goede bron hiervoor is Moeders van Morgen. Uit dit onderzoek blijkt dat deze website nog relatief beperkt als informatiebron wordt gebruikt.

Daarnaast zou er bij de verkooppunten van zelfzorgmedicijnen betere informatievoorziening moeten komen over welke middelen/medicijnen geschikt zijn tijdens zwangerschap. Dit kan door hierover extra te communiceren in het schap bij de drogist of apotheek. De apotheek of drogist kan ook een algemene informatiebron kenbaar maken, bijvoorbeeld door aandacht te geven aan de MediMama app van Lareb. Zwangeren kunnen deze al vóór de aankoop van een zelfzorgmedicijn gebruiken. In dit onderzoek werd de bijsluiter bij zelfzorgmedicijnen vaak genoemd als bron van informatie (53%), echter open je de bijsluiter pas ná de aankoop. Als vrouwen op zoek zijn naar informatie moet dit voor de aankoop al voorhanden zijn. Na aankoop is de bijsluiter natuurlijk een goede bron van informatie.

Informatiebronnen

In het onderzoek wordt Google vaak genoemd als informatiebron voor zelfzorgmedicijnen (52%) en vitaminen/kruiden/supplementen (50%). Omdat zwangeren niet altijd weten of ze via Google op een betrouwbare bron uitkomen vindt Patiëntenfederatie Nederland het belangrijk dat de informatie over deze middelen door een zorgverlener verstrekt wordt. De verloskundig zorgverlener kan in het consult aangeven hoe en waar de patiënt betrouwbare informatie kan vinden en herkennen.

Deelnemers die redelijk of veel moeite hadden met het vinden van informatie gaven aan dat er soms te weinig bekend is over de werking van een medicijn tijdens de zwangerschap omdat er geen of te weinig onderzoek naar gedaan is. Enerzijds is het belangrijk om dit goed uit te leggen aan zwangeren, zodat zij zelf een afweging voor gebruik kunnen maken. Anderzijds kunnen vrouwen actief worden gewezen worden op het delen van hun ervaringen met hun gebruikte medicatie tijdens de zwangerschap op www.moedersvanmorgen.nl zodat er op termijn meer kennis beschikbaar is.

